

7

Lodusehman

N 3

1924/25

K12682-2

Looduse harrastaja.

• N: 3 •

Sisu:

1. Noorsoo kongressist.
2. Katomi ehitusest.
3. Tasakaalust looduses.

1924/25.

PEM 12682-2

374.617

PR 70

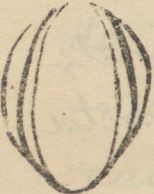
Journal of the
American Medical Association

Vol. 126
No. 12
Dec. 1960

1. The
2. The
3. The

1960/12

Noorsoo Kongressist.

n möödunud juba üle paari
kuu ajast mil nägime oma
uurais kooliruumes koo kauni ko-
guse noori, kes olid siia kogunee-
land kogu Eesti et harutada ja
lahendada noorsoole tähtsaid päeva-
küsimusi. Kuid si üksi noori võind
näha siin neid noorte tahtpäevil,
vaid kogu oli tulnud ka kogunen-
vanemaid tegelasi, kellel õingis
resitomas veel noorusvaimu ja kes

ise tõendasid, et nad tundvat
endid noortena noorte keskel (J. Lür).
Pahaks lühedalt peatuda kongresside
korraldamisele ja neil vaitseda jlt-
dise meeleolu juures, et siis seda
võimalikum oleks asuda nende
kongresside töö tulemuste haruta-
misele.

Meil, karsklasil avaneb vast
kord kümnete aastate kestel võima-
lus näha siin noori kogu kogu-
maa aktiivsemat noorsugu. Sellest
olid ugsasti arusaand meie õpilus-
konna laimad hulgad ja ei re-
land sellepärast anda abi kongressi
kohapäälseis korraldustöö, teades
et see kõige parajam neg enda ras-
tutulelikkuse ülesnäitamiseks

Meie õpilaskonna võrdlemisi suur
aktiivsus kongresside kohapäälseis
korraldustöis mõjus tublisti kaasa
kongresside üldisele häale rorda-
minerule. Ei olnud kusagilt kuul-
da rahulolematust, just vastupidi
-nii mõneltki poolt püüdes rii-
dusena.

Eesti Noorsoo Karskusiidu III ja
Eesti Koolinoorsoo Keskliidu II
kongressile oli edustajaid ilmund
kõrre üle 80, üle 40 organisatsioonist.
Kongresslased näisid kõik olevat
varustet häa meeleoluga, milleni
valitses kongressel kogu nende
kestvusel. Eriti kongresside istan-
guil avaldus selgesti see ülev mee-
leolu, mis valdas kogu koosolejas-

Ronda annavad sellest tunnistust
ja suured oratsioonid minister Asti
Soome edustajate ja tiiste tähtsamate
töelaste esinemisel samuti ka tervitus-
telegrammide vastuvõtmisel. Ei puu-
dud ka kusagil häast meelolust
tunnistustunde laul. See kõlas tihtigi
olgu istangusaalis, sügitiwas või ma-
gamisruumis. Nimel misväärtisus
tulib pidaa ka kongresside ajaks
üllesäät noorsoo organisatsioonide
näitust näitusel oli esindet hulka
õpilasajakirju ja brošüüre, kuid ei
puudunud ka diagrammid ja tabe-
lid organisatsioonide tegevust,
liikmete arv ja e. r. kohta. Mitmed
organisatsioonid olid esinend ka
albumitega mis sisaldasid organi-

satsioonesse puutuvaid tähelepanu.
Üldiselt aitab näitus vaatlejail
tutvuneda noorsoo organisatsioonide
võimete ja saavutustega.

Noorsoo III Karskuskongressil, millest
juuli 28 detsembril (m. a. olid haritused
noorsoo karskustööle ja Noorsoo
Karskustöö puutuvad küsimused
Päike sellekohaste asjatundlike refe-
rentide ja elurite läbiviia kinniste
võeti vastu vastavad resolutsioonid
millestid sünkroonil asjatundlike pean-
isindada. / Resolutsioonid vaata
Tulur Eesti № 2. s. u. /

Teisel kongressi päeval peeti Noorsoo
III Karskuskongressi ja 2 K. K. K. K. K.
IV kongressi

ühisk. istangut. See oli üldse kong-
resse kaaluvamaid päevi, sest olid
ju selle päeva kavas noorsoole mi-
lise tähtsusega küsimused. Elurefor-
mi üle kuulti ette Dr. J. Vilma ja
Sjögrenski sellisohased referaadid.
Elolomis referandis püüti näidata,
et meie noorsugu pole suutnud
tõusta veel väärtide kõrguselt
inimesekasvatustöö, ja et soovitud
kõrgusile jõuda, peavad noored
kõigepäält ise enda elu vastavalt
korraldama. Tääl juures peavad
neid aitama vanad, kõigepäält
riikl õpetajad, näidates neile sihte
ja juhtides neid süüal kus nad
juhtimist vajavad. Noorsoo-ka-
vatustöö peab sündima täiskarskel

alusel ja peab olema juhitud rahvus-
likus vaimus. Kõrvalle referaatele
järgnesid elavad läbiräärimised,
mis tublisti aitasid selgitada küsimu-
se mis referaates endis udusteks jäid.
Elavad läbiräärimised järgnesid
ka õpit. Turba ja ^{Ünnapuu} referaatide joona-
komiteevastase võitluse üle võeti
vastu jällegi rida resolutsioone
milledest iseloomulikumad stin-
esimised.

7. Koolivõrsuaga on algsed
joonukomiteevastast võitlust
Türiate tagajärgede saavutamise-
sks tuleb võtta meele enam
moraalset tuge ja hääd elsku-
ju seltskonnalt ja eriti õpilajalt,
kui seai. Abiturientide-karstlased

peavad nõudma lõpp-pidude
korraldumist alkoholita

2). Meie esiteadus, elujatust ja
karske noorsugu boigoteerime üli
õpilaskorporatsioon nende liikmete
mitteastumisele, kui meile üldine
võimalus ülikooli astuda. Meie
boigoteerime neid seni kui säält
on kadunud joomine, kakerõitla
sed ja muud igand kombad.

Järgnevas referaadis - Eesti
noorsoo keskkorralduste koostöö
krüptilis referent alla seda suurt
villastust ja kontakti puudust,
mis valitses meie noorsoo. Enam-
vähem küsime on töötanud vaid
K. L. noorsoo Kesklit ja Noorsoo

Karskustiit, kuna teised noorsoo kesk-
korraldused igaüks oma rada on
sammund. Referent leiab, et tegelik
elu nõuab kontaktis töötamist ja et
viimane ka hää tahtmise juures täius-
ti võimalik olewat, sest nii mitmeski
küsimuses olewat eldusi lähemans
koostöötamises. Pikema mõttevahetu-
se järele võeti vastu järgmine resoluf-
sioon :

Eesti Koolinoorsoo Kesklüüdu ^{II} ja
Noorsoo Karskustlüüdu ^{II} kongressi is-
tang kuulatanult ja harutanult refe-
raadi Eesti Noorsoo Keskkooralduste
koostöös leiab, et kontaktis töötamine
on soovitatav ja läbiviidav kõigis
meie noorsoo org-ide lähemans
koostöötamises, on eldusi vaid
mõningais küsimusis ja ninnelt
noorsoo kodude asutamine ja nen-
de eest hoolitsemine, rahvuskultuuri

riiline töö, karssus- ja noorsooliikumise
reskarhavi asutamine. Nende ettevõ-
tete tähtsust silmas pidades leiab kong-
ress vajaliseks kõigi võimaluste ära-
sutamist ses suhtes.

Kolmandal päeval peeti Koolinoorsoo
Keskliidu I kongressi. Kavas olid peale
aruannete sekretariaadilt „Uudismaale“
ja II üleriikliselt Noorte Püha päätoim-
konnalt veel referaadid noorsooliukumi-
se praegusest seisukorrast ja tuleviku
väljavaatist. Eriti tõmbas tähelepanu
enda peale A. Elango referaat „Meie
noorsooliikumise tuleviku väljavaatid“
Üle paaritunnulises kõnes näitas referent,
et noorsooliikumine meil ei ole seni
sammunud õiget rada. Noorsooliiku-
mine on seni olnud pigemini õpilas-
ringide liikumine, millel aga noorsoo-
liikumisele vähe ühist. Kuna õpilas-
ringide ülesanne on olnud peamiselt

Koolitöö süvendamine ja täiendamine isetegevuse alusel, on noorsooliikumine noorsoo oma sisemisel, töetundel põhineva eluviisi võimaldamine. Tõesti on noorsooliikumine jäänd laiemale hulkaale tundmatuks, ehk on last valedi arusaadud. Tõesti paljudel noortel puudub õige arusaamine noorsooliikumise põhimõttest. Just nooremale tegevatele, kellele võimaldet töötada vaid erisihilistes õpilasingides on need mõisted õieti võraks jäänd. Referent näeb, et tulevikus kui meil veel üldse kõnelda noorsooliikumist, noorsooliikumist edendavad organisatsioonid peaksid täielikult eralduma õpilasingidest ja olema sõltumatus vanade organisatsioonist. Referendis etteoodud küsimuste üle vahetati elavalt mõtteid ja võeti lõpuks vastu rida resolutsioone, milles lühidalt

kokkuvõetud referendi poolt esindet mõt-
ted:

1). Õpilasingid ja noorsooliikumine
on kaks iseseisvat nähet, millel küll
on mõnikord ühiseid huviseid ja kok-
kupuutumispunkte; esimestel on
ülesanded peamiselt koolitöö süven-
damine ja täiendamine isetegevuse
alusel, kuna teisel - noorsoo oma
sisemisel töö ja vastutustundel
põhineva eluviisi /nooruskultuuri/
võimaldamine

2). Eesti koolinoorsoo organisatsioonide
esialgses tegevuses võib märgata
mõlemate algete olemasolu, kuigi
nende teadline käsitus puudub.
Väimasel ajal tegutsema asunud
õpilasingidele ning nende tegelastele
on jäänud teatud määrani võraks
noorsooliikumise põhimõtted. Nendest
võrdumine on õpilaskonna paiguti

viini runi nooruslikele eluvaldusele
teadliku allasurumiseni.

3) *Pluvius* peaks nooruslikumise
emantsipeeruma õpilasingidest käie-
liselt ja osalt reorganiseerimisele,
osalt auto asutamise teel looma oma
organisatsioonide võrgu ja selle koor-
koha Nooruslikumise organisatsioonid
peaksid olema rippumatud täiskasva-
nute omadest, kuna täiskasvanute
tahet neis edustades vabaltvalitud
juht. Nende tegevuses peaks siinma
siisakal: füüsiliselt ja vöbliselt
terve lõbu, ühiselt harrastada keha-
kultuur, võimlemine, refraat- ja läbi-
rääkimiskesolevad ilmavaate küsi-
miste üle, kirjandus- ja muusikaõh-
tud, vaba kunstiline looming, pika-
päevahommikused haridustunnid,
nooruspäevad jne. Kogu tegevust
peaks iseloomustama nooruslik elustiil.

4). Kuna noorsooliikumine üs tähtsaimaid tegevusalasid on ilmavaatekümaste selgitamine, peaksid ilmavaatelised äärmused lähede ärahoidmiseks organiseeruma eraldi ainult ühisettevõtete teostamiseks astudes üksteisega tarbeksval kontakti.

°

°
Sekretariaadi, „Loodismaa“ toimetuse ja II Üler. Noorte-Püha päätoimkonna aruanded leidsid kongressi poolt kiituse. Sekretariaadi aruandest võis järeldada, et Koolinoorsoo Keskkliidu töö on olnud eelmisel tegevusaastal rahuldav, ehk küll mitmeltki poolt suuremat aktiivsust näha on soovitud. Kohtadel on mõnelgi pool tegutsenud võrdlemisi aktiivselt ja enamatki just neis kohtes kus tegutsevad õpilasorganisatsioonid vanal alusel, nii Tartus, Võrus, Pärnus, Paldes ja mujal.

Laid on tegevus olnud peamislikult
Kõrja - Bestis - Tallinnas, Harvas ja
Rannu keskkoolis.

Kesklinna häälekandja „Hudimaa“
on oma tegevuse katkestand pääle
Asemikse Kogu II koosseisu, kuna
teimetusel trüükotta suured võlad
ja „Hudimaa“ endiseid numbreid
hulka müümata. Kongress otsustas
„Hudimaa“ väljaandmist kuni järg-
mise Asemikse Kogu koosseisuni
katkestada, et võimalik vltas
liikvõrurida enttiseid võlge.

Atomi ehitusest.

Võib olla aastatuhandete eest teakis mõnel nupukamal inim-olevusel küsimus peadaju, kui ta vaatles omi tarberiistu ja aineid, mis moodustasid ümbuskonna millest peaks need küll koosnema? Selitust, mis vastaks tõele, oli aga selleaegse inimkonna arenemattuse tõttu raske leida. Alati juurdles inimvaim ei suuda aga ometi enne rahule jääda kuni ta on jõudnud mõnesuguse printsiibini ehk põhimõtteni, mis teda rahustab. Kui aga selle küsimuse pääle otsekohealt vastata ei suudetud, siis fantaseeriti, et mingi sugune kõrgem olevus selle ilma ja viletsamad olevused mittemillegist

on teind ja edasimõtlemine riisuguse
oletuse juures polegi võimalik
Ajalooline inimene, kes vaatlus aineid
rohkem teaduslikult seisukohalt, pani
tähele maapinna rabenemise protsessi
või erosiooni, mädanemist, põlemist
j. m. See püüdis tõestada omi hüpoteesi
katsete teel. Siis taldi arvamiselt,
et kõik ained koosnevad tulest, veest j. m.
Ei saadud aru millest on tingitud
põlemine ja aine muutumine saäl
juures. Seda püüti seletada flogistooni
hüpoteesi põhjal ja kui leiti, et põle-
mise saadused raskemad olid, kui
põletetavaine, siis oleteti flogistooni
kaaluvastast omadust. Nimelt pidi
iga keha raskemaks muutuma, kui
flogistoon temast lahkus, kuid ker-
gemaks oleks ta tingimata muutund,
kui flogistoon temasse tagasi oleks
tulnud.

Demokriit oli vahest esimene, kes

algaineid ettekujutas ainete koguna, mille üksuseid ta nimetas aatomiteks, mida arvati kuni viima ajani aine jagamata osadeks. Demokraat'i hüpotees sai mineva aastaja algul teooriaks või õpetuseks, mis inimkonnale tarvitada on annud paljud kasulikud ained ja hiigla loodustjõud. Looduses on aga palju suuremaid energia hulki, mis on seni inimkonnale kättesaamatus, kuni loodusteadlased, keemikud pole suutnud iga algaine kallal täielikult ja katseliselt tõestada seda hüpoteesi, mille põhimõtet sünni püüan selgitada. Vanaal ajal juureldi väga palju küsimuse juures, kuidas üht ainet teiseks muundada, et selleläbi saada odavamaid aineid kallihinnalisi, nagu kuld, hõbe, plaaatin j. m. Kanaagsete järjekorraliste nurjamineute tõttu loobusid keemikud sellest mõtest. Jääd arvamisele, et algained, mille hulka

Kuuluvad ka kallihinnalised metallid
seisavad lahutamata osadest koos.

Ilmasõja tulekuga ärkasid keemi-
kud aktiivsele uurimistööle uute hirm-
saimate tapariistade ja gaaside leid-
miseks, milledele ei suurtaks vastu seista
ükski inimlik abinõu. Siin võeti tarvi-
tusele äärmiselt täpsed abinõud ja neil
oli tagajärge. Leiti mitmed hirmsad
gaasid, mida saadeti vastassõjaväe
ridadesse, küll suurtükkidest, küll õhu-
laevalt pommidest. Aga igal ajal on
oma kaks külge, heia ja halb. Nii oli
ka siin. Leiti, et on võimalik lahutada
üht ainet teisest, kui tema aatomist
eraldada teatavad üksused elektroonid
(-) laengud ja prootonid (+) laengud,
milledest koosnevad aatomid.

See on aatom ja need osakesed, mil-
lest aatom on ehitet? Aatomi võime
võrrelda päikese süsteemiga, milles
päike keskel asub ja planeedid tema

ümber keerlevad, sun aga aatomi süda
keskel, mis koosneb protisoonidest ja te-
ma ümber elektroonid, mis voolavad
meie planeetidele

Kui palju pöörlevaid elektroone peaks
olema ühes aatomis?

Lahutusteadus tunneb 92 algaimeet see
tähelepanu, et meil on 92 aatomi, liht-
saim aatom, mis olla võib, oleks üks
protisoon südamikes ja üks elektroon
südame ümber. Mõnuguse hüpoteesi
loomine põhjenes iga algaini gaasi
omadusest helendusest. H. on liht-
saim helendus, mille osahelenduste
vahel kindel ja täpne vahedord
valitseb.

Kiirgamisest saadab keha välja tä-
tavad energiahulgad. Mee aatomi
helenduse lõpptulemus oleks läbipõle-
mine, hävinemine. Tähtsasti on aga
aatomi püsiv. Veel enam, elektroonid
võiks koguni emale lennata aatomi.

juurest. Eemaleminex ei sünni sellepärast, millepärast ei eemaldu maakerapärakesest ühes teiste päikesesüsteemi planeetidega s.o. ühelt poolt külgetõmbjõu tõttu ega lange aatomi südamesse tsentrofugaal jõu tõttu. See aga kuidas helendavad ja sääljuures püsima jäävad on keerulisem. Oletame, et aatomis elektroonid üldse ei helendu, mida nad ka harilikult ei tee, vaid rändavad rahulikult. Elektroonide hulgas tuleb aga tihti kokkupõrkeid, millest tekib teatav hulk energiat, mis saadetakse kiirgamise teel välja. Pääle kokkupõrget aga valivad nad jälle omale lõpmata hulga võimalikkude teede hulgast aatomi südame ümber tee, mida mööda nad rändavad. Nii võivad siis aatomid püsida, selle pääle vaatamata, et nad kiirgavad. Sellest põhimõttest väljaminekus

võime arendama hakata ühe aine teises muundamismõtet.

Kindlat tunnistust aatomite purustamise kohta annab esimes radioraktiivse aine muundumine, teises ionisatsiooninähtus, s. o. aine aatomite purustamine vägivallaselt. Seni on korda läinud väike mitmete aine aatomeid purustada, nii näitusesis lämmastikuna ja hapnikku. Lämmastikus on oletamise järel 7 (+) laengut üldaines ning 7 pöörlevat elektroni. Kui need aineid Ra C a - kiirtest pommitada, siis lagunevad nad aatomites, mille südamel 1 või 2 prootoni, mille ümber sama palju keerlevaid elektrone s. o. lämmastik ja hapnik muutuvad vesinikuks ja heeliumiks.

Mü võime oletada, et kord tinast kulda võidakse valmistada, mis oleks ainult tina aatomist 3 (+) ja 3 (-) laengu lahutamine. Süs muidugi

Energiahulgad, mis nüsuguste ainete muutumisel vabanuvad on määratu suured. Kui 10% päikesel asuvas vesinikust muutuks heeliumiks, siis vabaneks säälmures nüsugused energiahulgad, mis hoiaks alal senist päikese kiirgust tuhanded-miljonid aastad.

Nii võime oletada, et on olemas ainult üks algaine kahes osas, millest ilm on loodud ja see on elekter. Teadusmehed arvavad, et ka päike 10⁸ astmes aasta eest koosnes sarnastest osadest. 10⁹ astmes on aga arv, mille umbes 250 nullist kerge ettekujutus pole saada.

Dats. Harald Perlitze järel
E.V.

oleksime väga õnnelikud, elaksime kui kuningad kuldseis elukoones ja kannaksime muudugi suurepäraseid kullast rõngaid kõrvaletades, toredaid võrusid näppude ümber ja võib olla, et isegi kummarae aset teidaks paarinaelane kuldvõru. Suurimas osas elaksid aga need, pimedad kullaahnitsejad, kes on valmis müüma oma isamaad, inimlikkust ja au kulla eest.

Lõpuks lisan juurde andmeid, mis aitavad selgitada ühssüsteemide suurusvahetuste aatomi ja tema osade vahel.

Ühe-laeng, elektroon on 1845 korda väiksem vesiniku aatomist, tema raadius ainult $\frac{1}{50.000}$ aatomi raadiusest.

Ühe + laengu, protiooni raadius suhtub elektrooni raadiusele, nagu maakera 3 klm. raadiusega kerale.

Tasakaalust looduses.

Tõin oma noortele of lastele mõ-
ned valmivad monekarbikesed
ja lasin neid seemnete arvu ära
määrata. Oli läbisegi 3000 seemne
iva igas karbikeses.

Tegime siit mõned väljaarvumi-
sed, mis sünniks siis, kui ühe mone
seemnevad võik areneva pääsiks
ja kuus aastat järgimööda takis-
tamata paljuneks.

Arvud osutusid üllatavaks noortele
inimestele, kes raha väärtuse langemi-
se tagajärjel isegi suurte arvudega
juba harjund.

Saime ümarguselt 21.00.000.000.000
000 000 000 seemneva Ruumiliselt

väljendades annab see
700. 000. 000 000 000. 000. 000 kt. sm.
Kui meie needivad 1 sm paksuse
kihina maa pääle asetaks, kas jät-
kuse süs Euroopa pinnast, mis 10 mil-
joni kt klm suur?

Väljaarvamine näitab et sel-
lens 7000 Euroopa pinda vaja läheks.
Teiste sõnadega, Euroopa pind saaks
77 meetri paksuse kihiga kaetud.
Kõik meie metsad ja linnad upu-
sid moonivade merde.

Põored järeldasid nende täime-
de ülekäsu tähendaks surma kõigi
le teistele elavatele olevusile. Põsa-
kaal looduses ei tohi rikutud saa-
da!

Täie dame seda väljamõeldud
näitust tõeliste sündmustega loo-
dusest.

Nüüdand suvel sigines Prantsus-
maal põldhiiri nii suurel arvul.

et nad viljasaagile hädavõitu oh-
vardasid. Püüti nende vastu mitme-
suguseid abinõusid tarvitusele
võtta - asjata. Loodus ise tuli
appi. Hilissügisel nägin põlluvee-
rel kasvaval väikesel puul 12 hii-
rekulli hiru varitsemas. Muidegi
ei võinud nad siin sündida ja üles-
kasvada olla. Nähtavasti olid nad
kaugemalt siia kogunud, et rikka-
likult kaetud lausa ääres pidu
pidada ja õõkullidega seltsis ker-
valdasid nad veresauna hiirtele.

Oletame, et talv tuleb pehme
ja kevadel siginevad hiired edasi
Hiirekullid saavad aga rohkesti
toitu ja siginevad sama jõudsas-
ti. Lõpuks ometi ei jätke neile hiiri-
toiduks ja nad on sunnitud omale
uut asukohta otsima. Pasaakal
looduses on jälle jalule säetud.

Millest tuleb, et hiired nii suu

arvul sigineda võisid? Kas inimesel
 oyal, kui inimene veel põlluhariga
 ei olnud, ka hūri nii suurel arvul
 ette tuli? Kas ei ole inimene see,
 kes teravilja suurel hulgal kasva-
 tama hakkas ja sellega hūrte sigi-
 nemises tingimused lõi? Ja, in-
 mene ise on tasakaalu looduses
 rikkunud ja peab selle tagajärgi
 kannutama.

Nagu talune põllul, nii te-
 guiseb metsni - metsas. Ta unustab,
 et loodus segumetsa soovib. Inimene
 aga mõtleb omakasul päale ja
 külvab suurel maaalal männa-
 metsa alla, sest et kiiresti kasvab,
 juba 40-50 aasta pärast raiuda
 kõlbab ja hääl sissetulekut ar-
 val. Loodus aga maksab kätte
 iga eksimise. Kunagi ei arene
 segumetsas röövimud, kes sageli
 männametsa täieliselt hävita-

vad. St. Helena saar leiti aastal 1500. Juba 1513 a. viisid portugaalased sinna kitsesid. Kus varem mühavad metsad kasvasid, sääl on nüüd paljad kaljud. Kitsed närisid noorte puude võsud ära, puid ei saanud juurde kasvada ja sellega hävinesid metsad. Metsade kadumise-ga kadusid säält ka paljud putukad, linnud, teod jne, kes omale enam elamisvõimalusi ei leidnud. Inimene rikkus tasakaalu looduses ja oli selle hävinemises süüdi.

Jamaika saarel jäi suhkru-pilliroo lõikus rottide küre siginemise tagajärjel aasta-aastalt vähemaks. Poodi Idaindiast mungo (kärbitavoline loom), kes sääl hiirte hävitajana tuttav. Hiired hävinesid küll ruttu, aga

mungo sigines edasi, hakkas linde, väiksemaid metsloomi ja noori koduloomi hävitama. Vähe sellest, isegi ananasse, banaane ja maisi li jätnud ta rahule. Lindude vähenemise tagajärjel arenesid kahjulikud putukad jõudsasti. Juba 20 aasta järele muutus mungo maal suurimaks nuhtluseks ja praegu on mungret terkeind kahju palju suurem, kui seda rotid teha oleks võind.

Tarnase näituse leiame ka Euroopast. Üks Röömi aadeli-mees lõi Ameerikast büsamrotte, kelle rahva kalliste kasukate valmistamiseks tarvitatakse. Kodumaal Ameerikas olid büsamrotid taimetoitlased. Röömimaal aga hakkasid nad kalu hävitama ja muutusid kunstlikele kalatiikidele kardetavaks vaenlasiks. Tiikidele

sünnitasid nad kuhu veel sel-
tel, et maa tugi ümbruses läbi
puurisid, nii et liigide enam hää-
ti vett ei pidand. Et liisamatti
dega ühes ka ta vaenlase maale
ei toodud, siis arenesid nad jõad-
sasti ja praegu ulatab nende kuh-
ju juba Lõuna - Prantsusmaale.

Kohlades, kuhu rebane ei asund
jääb jänsejaht vähemaks, sest
rebane taristab jänse kiiret
siginemist.

Kus metsad ja elavad aiad hävi-
tatakse, sääl jääb viljasaak al-
dades vähemaks. Linnad ei
saa sääl pesitseda ja sellest
kahjulikkude putukate kiire
siginemine.

Kuhu inimesed lindadele pesitsemi-
seks kastid üles saädsid, sääl
kandsid viljapuud rikkalikult
vilja, mujal aga hävitasid pu-
tunad viljasaagi pea

täiesti.

Neist mõistustest järeldame: loo-
duses peab tasakaal valitsema.

Ükski olevus ei tohi teiste ka-
tul ületähtsena arenema pääseda.
Kes seda säädust rikub, kan-
nab ka sellest tekkivad kahju.

Cornel Schmidti järele
b.f.

teiste.

Kui näitused jõulduks, ka

dusa peab tavaliselt valitse

hoid olema, et lohe teiste n

lühematel ja pikematel perioodidel

ja teiste vahel oleksid

Väljaandja : Naturalistide Ring

Vast. toim. - E. T. P.